

ULUS-DEVLET, ULUSALLIĞIN DÖNÜŞÜMÜ VE TÜRKİYE

Kudret BÜLBÜL*

Özet

Ulus-devlet, ulusal kimlik, ulusal çıkarlar gibi ulusallığın farklı boyutları, kuramsal ve pratik yansımaları ile, küreselleşme sürecinde, başka ülkelerde olduğu gibi Türkiye’de tartışılmaktadır. Bu çalışmada, siyasal küreselleşme tartışmaları içerisinde değerlendirilebilecek yukarıdaki kavramların ve bu bağlamda ileri sürülen kimi tezlerin, Türkiye’de siyasetin öncelikli ve belirleyici konumu nedeniyle, temel siyasa yapıcı organ olan TBMM üyelerince nasıl değerlendirildiği araştırılmaktadır. Ulus-devletin geleceği, küreselleşmenin Türkiye için ifade ettiği anlam, insan hakları, inanç özgürlüğü, bireylerin devletler karşısında daha da güçlenmesi, küreselleşme sürecinde Türkiye’de demokrasi standardının yükselmekte olduğu gibi alanlarda verilen tepkilerin ve yaklaşımların homojen olmadığı, milletvekillerinin partilerine ve kimliklerine göre değiştiği söylenebilir.

Anahtar kelimeler: Ulus-Devlet, Ulusallık, Siyasal Küreselleşme, Milletvekilleri, AKP, CHP

Nation-State, transformation of nationality and Turkey

Abstract

It has been discussed in Turkey and other countries different dimensions of nationality such as nation-state, national identity, national interest during the globalization process. The aim of this study is to research how Turkish MPs evaluate different dimensions of nationality and other political globalization theses. Because politics and Turkish Grand national Assembly has a key role in Turkey’s daily life. It can be said that the reflections of MPs on those subjects such as future of nation-state, the meaning of globalization for Turkey, human rights, the positions of individuals in front of states, standards of democracy in Turkey during the globalization process are not homogeneous and differentiated according to MPs’ party and identity

Key Words: Nation-state, Nationality, Political Globalization, MPs, AKP, CHP.

SUNUŞ

Soğuk savaş döneminin sona erdiği 80’li yıllar sonrasındaki Türkiye’deki siyasal yaşamımızın temel tartışma ya da ayrışma noktalarının birey-devlet ilişkilerinin ne şekilde biçimleneceği, ulus-devlet formunun geleneksel yapısı ile devam edip edemeyeceği ve ulus-devlet ekseninde şekillenen ulusal kimlik ve kültür tartışmalarının olduğu söylenebilir. AB sürecini de içeren küresel ilişkiler ağı,

ekonomik, teknolojik ve iletişimsel gelişmeler ve bu gelişmelerle birlikte başka ülkelerde birey-devlet ilişkilerinin ne şekilde kurgulandığının artık daha kolaylıkla izlenebilmesi Türkiye'deki tartışmaları da doğal olarak etkilemiş, önceden tartışılmayan konuları da tartışılır hale getirmiştir.

İlk dönemlerde farklı kavramsallaştırma arayışları söz konusu olmakla birlikte, dünyanın ve Türkiye'nin geçirmekte olduğu değişimlerin küreselleşme süreçleri bağlamında değerlendirilmesi artık yaygınlıkla benimsenmektedir. Bu araştırma, 22. dönem TBMM üyelerinin siyasal küreselleşmenin alanına ilişkin gerek kuramsal tartışmaları ve gerekse bu tartışmaların Türkiye'ye yansımalarını nasıl değerlendirdiklerini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Ulus-devlet, ulusal kimlik ve demokrasi gibi Türkiye'de yoğun tartışmaların yaşandığı konuların, temel siyasa yapıcı organ olan TBMM üyelerince küreselleşme bağlamında nasıl değerlendirildiği, sadece Türkiye'deki siyasetin öncelikli ve belirleyici konumu açısından değil, ilgili konuların geleceğine ışık tutmak açısından da önemlidir.

Bu çerçevede çalışmada, milletvekillerinin

- küreselleşme-ulus devlet ilişkisi;
- siyasal alana ilişkin küreselleşme bağlamında öne sürülen argümanlar gibi teorik konularda ne düşündükleri ve
- ilgili tartışmaların Türkiye'ye ilişkin yansımalarını nasıl değerlendirdikleri araştırılacaktır.

I-KURAMSAL TARTIŞMALAR

1) "Ulusallığın İcadı" ve Küreselleşme

"İtalya'yı yarattık, şimdi de İtalyanları yaratmalyız". Massimo d'Azeglio. Yeni birliğini sağlayan İtalya Krallığı parlamentosundan. (Hobsbawm, 1995: 63)

"Ulus-devlet yaşamın büyük problemleri için çok küçük, küçük problemleri için ise çok büyük kalıyor." Daniel Bell (Waters, 1995: 87)

"Herkes kalbindekini görür" Max Weber (Featherstone, 1995: 144)

19. ve 20. yüzyılda ve hatta günümüz dünyasında bile dünyanın çoğunlukla ulus olarak kurulmuş toplumlardan ve devletlerden oluştuğu söylenebilir. Geleneksel toplumlardan farklı olarak yaşamın ekonomik, politik, kültürel ve sanatsal alanlarının ulusal olarak kurgulandığı ve ulusal düzeylerin bireysel ve toplumsal yaşamları biçimlendiren temel yapılar olduğu gözlemlenebilir. Böylesi bir biçimlendirme içerisinde yetişen kuşakların bu ulusal düzeyleri (ulusal ekonomi, toplum, siyaset, kültür, müzik ...) tarihsel bir olgu olarak değil evrensel bir fenomen olarak görmeleri olağandır.

Bununla birlikte, yakın zamanlara kadar siyasal meşruiyetin temel kaynağı olarak görülen ulus kavramı aslında tarihsel olarak çokça gerilere götürülemez¹. 19.

¹ Mehmet Ali Ağaoğulları ve Levent Köker, Avrupa'nın ulusal nitelik taşıyan, sonra ulusla özdeşleşen egemen devlet anlayışına ulaşınca kadar çok farklı siyasal örgütlenme biçimlerinden geçtiğini belirtirler. Bunların tipik örnekleri Eski Yunan'ın polis'leri, Roma İmparatorluğu, Kabile federasyonları, feodal krallıklar, site ya da kent devletleridir (1996:9).

yüzyıl düşünürü Ernest Renan'a göre uluslar ya da milletler oldukça yenidir. Antik Yunan, Mısır ve Çin de milletler bilinmemekteydi (Renan, 1996: 48). Holton, gerek Mann'in İngiltere için ve gerekse Braudel'in Fransa için geç ortaçağda ya da erken modern zamanlarda, bu iki ülkede yaşayanların çoğunun kendilerini İngiliz ya da Fransız olarak görmediklerine hatta onların standart bir dil konuşmadıklarına işaret ettiklerini belirtir. Holton, İnsan Hakları Deklarasyonunun dili sadece bir azınlık tarafından konuşulurken, 1789 Fransız devrimine kadar ulusal bir Fransız bayrağı bile olmadığına değinir. 19. yüzyıl sonlarında bile ABD'ye giden göçmenler resmi göçmen belgelerinde kendilerini Neopolitan, Calabrian olarak tanımlamaktadırlar, İtalyan değil. Gorali, Kashubi, Silesian ve benzeri biçimlerde ifade etmektedirler, Polonyalı değil (Holton, 1998: 140-143).

Gellner (1992), Anderson (1993), Anthony Smith (1994) Hobsbawm (1995) ve diğer bazı düşünürler (Kloos, 2000: 283; Luke, 1995: 95), aralarındaki yaklaşım farklarına rağmen, ulusu, ulus-devleti ve diğer ulusal düzeyleri doğal olarak varolan evrensel yapılar olarak değil, "icat edilmiş" üretilmiş, yapay unsurlar olarak görürler. Ulus'un "hayal edilmiş bir siyasal topluluk, kendisine aynı zamanda hem egemenlik hem de sınırlılık içkin olacak şekilde hayal edilmiş bir cemaat" olduğunu düşünen Anderson, bir kez yaratıldıktan sonra "modüler" hale geldiklerini ve dolayısı ile çok farklı toplumsal coğrafyalara, farklı bilinçlilik dereceleriyle aşılabilir, farklı siyasal ve ideolojik kümeleri içerebilir ya da onlar tarafından içerilebilir olduklarını" belirtir (Anderson, 1993: 18-22)

Uluslararası ilişkiler disiplini açısından bakıldığında, 16. yüzyıla kadar gerilere götürülen (Wallerstein, 1998: 121), 1648 Westphalia Barışı ile kurumsallaştığı ifade edilen (Suter, 2000: 15) ve İkinci Dünya savaşı sonrasında vazgeçilmez, evrensel bir fenomen olarak görülen (Wallerstein, 1998: 122; Held, McGrew vd, 1999: 46) Ulus-Devlet sistemi üzerinde, küreselleşme süreci ile birlikte yoğun tartışmalar yaşanmaktadır. Ulusun, ulus-devletin, ulusal projenin ölümünden (Bamyeh, 2000: 153), ulusal sınırların ve hükümetlerin anlamını kaybettiğine (Suter, 2000: 9); ulus devletin, küresellik ve modernite arasında uzun süreli bir hakem olamayacağına (Appadurai, 1996: 19), yukarıdan ekonominin küreselleşmesi ve aşağıdan bölgesellik ve cemaatçilik eğilimleri nedeni ile baskı altında olduğuna (Doering, 1996: 48-49), sermayenin, insanların, kirliliklerin ve silahların kontrol altına alınamayacak kadar akışkan hale gelmesi nedeniyle ulusal sınırların eridiğine (Slaughter, 2000: 44), 'ulus-devlet', 'ulusal ekonomi' ve 'ulusal kültür' gibi kurumsal düzenlemelerin artık toplumlar için ideal model olmadıklarına (Koorevaar, 2003b) dair bir dizi teori üretilmektedir. "Kapitalist Ötesi Toplum" yazarı Drucker'a göre 1989'da Berlin duvarının yıkılması nasıl ki Komünizmin yıkılmasını simgeliyorsa, 1991 Şubat'ında Irak'a karşı yapılan koalisyon hareketi de ulus devletin temel aktör olduğu 400 yıllık bir tarihin sonunu ilan etmektedir (Drucker, 1993a: 19). Bu bağlamda diğer bazı yazarlar, bazı ulus-devletlerin daha küçük birimlere ayrılıyor olmalarından hareketle yaşanan sürecin yeni bir ortaçağlaşmayı (medievalism) anımsattığını belirtirler (Axford, 1995: 136).

Literatürde ulus-devlete yönelik en yoğun eleştiriler Japon asıllı Amerikalı düşünür Kenichi Ohmae tarafından yapılmaktadır. Ohmae'nin eserinin ismi, yaklaşımını ortaya koyar gibidir: "Ulus-Devletin Sonu, Bölgesel Ekonomilerin Yükselişi" (1996). Lechner ve Boli'nin 4 'I' olarak adlandırdığı (Investment, Industry, Information, Individual) (Lechner, Boli, 2000: 197) nedenlerle, Ohmae'ye

göre ulus devlet bireyler üzerindeki ve dünya siyasetindeki belirgin rolünü kaybetmiştir. Bu nedenlerden ilki Sermaye faktörüdür. Ohmae'ye göre yatırımlar artık coğrafi sınırlar tarafından sınırlandırılabilir değildir. Bir devletten-ötekine ya da çok uluslu bir kurumdan-bir devlete şeklindeki eski sınır ötesi fon akışları geride kalmıştır. Sınır ötesi para akışının çoğu artık özeldir. Her iki tarafta da devletlerin ve devlet bürokrasilerinin müdahaleleri gereksizleşmiştir. İkinci neden Endüstridir. Geçmişte firmalar kendi ulusal hükümetlerinin çıkarlarını göz önünde bulundurarak işlem yaparlardı. Modern çok uluslu şirketlerin stratejilerini biçimlendiren şey artık devletlerin amaçları değil, firmaların cazip pazarlara hizmet sunmaları ve kazanma arzularıdır. Üçüncü neden, yatırımları ve endüstriyel hareketi kolaylaştıran enformasyon teknolojisidir. Dördüncü ve son faktör ise bireysel tüketicilerin yönelimlerinde global hale gelmeleridir. Bireyler artık ulusal bağlılık ve sınırlar temelinde değil, nereden gelirse gelsin en iyi ve en ucuz ürünleri satın alma eğilimindedirler.

Sermayenin küreselleşmesi ve “yurtsuzlaşması” ile ulus-devletin zayıfladığına yönelik en ağır eleştirilerden birisi Baumann tarafından dile getirilmektedir. Baumann'a göre yurtsuzlaşan sermaye ile zayıf devletler, yatırımların güvenliğini sağlayan ve iş hayatı için gerekli olan faydalı “yerel polis karakolları” rolüne indirgenebilirler (Baumann, 1999: 79). Friedman ise küresel piyasaların milyarlarca yatırımcıya paralarını dünyanın bir ucundan öteki ucuna bir tuşla gönderebilme olanağı sunduğuna işaret eder. Friedman'a göre Wall Street, Hong Kong, Londra ve Frankfurt'da toplanmış bulunan “electronic herd” dediği (elektronik topluluk) topluluğun ulus devletler üzerinde büyük etkisi vardır. Endonezya'da 1998'de Suharto'yu iktidardan uzaklaştıran bir başka devlet değil, Endonezya ekonomisinden desteğini ve güvenini çeken “Süper Piyasa”dır. “Birleşik Devletler sizi bombalayarak, süper piyasa ise hisse senetlerinizin değerlerini düşürerek sizi yok edebilir” (Friedman, 2000a: 14).

Küresel ekonomik ilişkilerin, devletlerin ekonomik işlevleri ve kapasiteleri üzerinde yoğun bir etkisinin bulunduğu söylenebilir. Fakat bu etkinin tek taraflı olduğunu düşünmek ve Baumann'ın belirttiği gibi devletleri “yerel polis karakolları” durumuna düşürdüğünü ifade etmek, günümüz dünyası için abartılı görünmektedir (Stopford, 2000: 21-22). Yergin ve Stanislaw'ın “kamu her birkaç yılda bir oy kullanırken, piyasanın her dakika oy kullandığı” yaklaşımı (Yergin ve Stanislaw, 2000: 220) Ohmae'nin yatırımların ve ekonomik ilişkilerin ulusal sınırları aştığı, bu nedenle devlet aracılığının ve bürokrasisinin gereksizleştiği ve Friedman'ın süper piyasaların adeta her şeye muktedir oldukları şeklindeki görüşleri, Adam Smith'in her şeyi organize eden, düzenleyen “görünmez el”ini çağrıştırmaktadır. “Görünmez elin” her zaman işlemediğini ise gerek 1929 krizi ve sonrasında uygulanan Keynesyen politikalar ve daha sonraki pek çok krizler bize öğretmektedir. Küresel ekonomik ilişkilerle birlikte küresel piyasanın rolünün fazlası ile arttığı söylenebilirken, (pratikte) her şeyin piyasa tarafından belirlenir olduğunu ileri sürmek ve piyasaya indirgemek, bu açıklamanın sadece gelişen ekonomik ilişkileri anlamaya yönelik masum bir çaba olmasının ötesinde piyasanın arkasındaki güçleri gizlemeye yönelik bir söylem olduğu kuşkusunu arttırmaktadır. Ayrıca küresel ekonomi ile devletler arasındaki ilişkiler anlaşılmaya çalışılırken, küresel ekonominin, adeta devletlerin tamamen dışında, oralarda, uzaklarda bir yerlerde gelişip devleti etkiliyor olduğu gibi bir varsayım öngörülmektedir. Oysa, Sassen'in

belirttiği gibi küresel ekonomi bir yerlerde, bir bölgede üretilmek, yeniden üretilmek, finanse edilmek durumundadır (Sassen, 1998:213; 2000:50). Bu işlemler gerçekleştirilirken doğal olarak ilgili bölgenin, devletin kuralları ile bir ilişkiye girilecektir. Bu ilişkinin eşit bir ilişki olmadığı varsayılsa da devletlerin tamamen etkisiz kaldığı bir ilişki olduğunu varsaymak da mümkün değildir. Yine Saskia Sassen'in haklı olarak vurguladığı gibi, küresel ekonomi ile devletler arasındaki ilişkiler, küresel ekonomi ne kazanırsa devletin aynı oranda kaybettiği ya da devletin kazanması durumunda küresel ekonominin eşit düzeyde kaybettiği sadece sıfır toplamlı bir oyun (zero-sum game) değildir (Sassen, 2000: 50). Küresel ekonomik ilişkilerin devletlere ulaşım, sigorta ve ekonomik düzenlemeler alanında yeni sorumluluklar yüklediği bilinmektedir.

Sonuç olarak, halihazırdaki gelişmelere bakılırsa ulus-devlete ilişkin, herhangi bir son ya da ölümün değil dönüşümün yaşandığı söylenebilir. İnsanların büyük çoğunluğu için ulus-devletler henüz kalite ve fiyata göre tercih edilecek hizmetleri sunan “yerel otoriteler” ya da “belediyeler” değildirler (Hirst ve Thompson, 1998). Küreselleşme süreçlerinin gelecekte ulusallığa ilişkin dönüşümleri hızlandıracağı söylenebilir. Ama yaşanan gelişmeler öngörülebilir bir gelecekte ulusallığın yok olacağı, öleceği gibi keskin bir sonuca ulaşabilmeyi zorlaştırmaktadır.

2) Ulusal Kültür ve Kimlik Krizi Tartışmaları

Küreselleşme, ulusal kimlik ve kültüre ilişkin ciddi sorgulamaları da beraberinde getirmektedir. Bireyin içerisinde kendisini çok daha rahat hissettiği ve o şekilde tanımladığı kimlikler ve belki de uğruna ölmeyi rahatlıkla göze aldığı “vatan”, “bayrak”, “millet” gibi kavramların bireylere önceki anlamlarını verip vermediği tartışılmaktadır. Bu tartışmaların temelinde alttan ve üstten küreselleşmeler nedeni ile ulusal kimlik ve kültürlerin erozyona uğrayacağı beklentisi yatmaktadır. Küreselleşmenin gönüllü ya da zorunlu bir dünya kültürü yaratacağını savunanlar doğal olarak böyle bir durumda ulusal kimlik ve kültürlerin gerileyeceğini savunmaktadırlar. Küreselleşme sürecinin bir çok kültürlülük süreci olduğunu düşünenler için ise, bu süreçte her türlü kültür kendisini daha rahat ifade edebilecektir.

Stuart Hal'ün, tanımlamaların sınıf, ulus, ırk, renk, cinsiyet gibi unsurlara göre yapıldığı ve “kolektif toplumsal kimlikler dönemi” diye adlandırdığı küreselleşme öncesi dönem için kendi yaşamından verdiği örnek dikkat çekicidir. O'na göre “ben” ancak “öteki”nin bakışında ve algılayışında kurgulanır ve inşa edilir. Çocukluğunun geçtiği Jamaika'da renk olarak çoğunlukla siyah insanlar yaşamasına rağmen buna dayalı bir tanımlamayı Hall hiç duymamıştır. Hatta büyükannesi açık kahverengi ile koyu kahverengi arasındaki onbeş farklı renk tonunu ayırt edebilmesine rağmen siyah tanımlamasını hiç kullanmamıştır. Buna dayalı bir ayırımla ancak İngiltere'de karşılaştığını ve “öteki”nin bakışında elde ettiğini ifade eden Hall, henüz 2,5 yaşındaki oğluna siyah olduğunu kabul ettiremediğini, onun kahverengi olduğunda ısrar ettiğini belirtir. Jamaika halkı ilk defa 1970'lerde kendisini siyah olarak tanımlamaya başlamıştır (Hall, 1998b:78). Gramsciyen bir ifade ile hegemonik bulduğu, türdeşleştirici olarak gördüğü, daha küçük kimlik tasarılarına, farklılıklara sadece bunlar aracılığı ile yol alınabiliyorsa izin verdiğini belirttiği küreselleşme sürecinde, Hall, sınıf, ırk, renk, cinsiyet gibi

büyük kolektif toplumsal kimliklerin küresellik ve yerellikte yok olup gitmeyeceklerini belirtir. Ama artık hiçbirisi “o eski toplumsal, tarihsel ve bilgi kuramsal yerlerinde” de olmayacaklardır. Bu büyük kolektif kimlikler artık geçmişte verdikleri gibi bir kimlik kodu veremeyeceklerdir (Hall, 1998b: 68).

Ulus-devletlerin bir ulus, kültür ve kimlik yaratma çabalarının (Featherstone, 1995: 89) bir ulus inşa ederek bireyleri ulusal kültürün temsili örnekleri haline getirebilmenin (Hirst ve Thompson, 1998: 215) artık eskisi kadar kolay olmadığı söylenebilir. Küreselleşme süreci ulus-devlet toplumlarının çoklukla söylenen birlik ve bütünlüklerinin bozulmasına katkıda bulunmaktadır (Featherstone, 1995: 2). Baban bir güç olarak küreselleşmenin yerleşik kimlik parametrelerini iki nedenle bozduğunu düşünür. İlki, küreselleşme evrensellik ve öznel arasındaki geleneksel ilişkileri dönüştürmektedir. Öznel unsurlar böylelikle, daha geniş bir alanı içeren küresellik durumunda, tek biçimli modern rejimlere daha rahat karşı koyabilirler. İkincisi küreselleşme, kimlik inşa sürecini küresel, yerel ve ulusal düzeylerin etkileşimine dönüştürerek kimlik ve ulus-devlet arasındaki ilişkiyi kesmektedir. Ulus-devlet, bireylerinin kendilerini nasıl tanımlayacağı üzerinde artık tek etkili güç değildir. Bir zamanlar bir bütün olarak görülen ulusal kimlikler artık etnik, dilsel ve kültürel çizgilerle bölünmüştür (Baban, 1999: 64-66).

Bu gelişmeler karşısında, ulus-devletlerin ulusal kimlik ve kültür erozyonuna nasıl bir tepki vereceklerine, ne tür bir reaksiyon göstereceklerine ilişkin iki yol izleyebilecekleri söylenebilir. İlki Stuart Hall’ın “savunmacı dışlamacılık” olarak tanımladığı ya da benim “saldırgan savunmacılık” olarak adlandırdığım yoldur. Hall, küreselleşme ile birlikte ulus-devlet ve ulusal kimlik erozyonunun “savunmacı dışlamacılık” şeklinde gerçekleştiğini İngiliz kimliğinden hareketle temellendirir. Ulusal kimlik “geçmişin tümü çok savunmacı bir düzenleme olan mit aracılığı ile yeniden kurularak” yaşatılır. “Falkland macerası”ndan hareketle Hall ulusal kimliğin savaşa hazır bir savunmacılıkla savunulduğunu belirtir. Sürekli “bizden biri misin?” diye sorular ve “bizden olmayanların” sayısı gün geçtikçe artar. Sonunda “biz”in kim olduğu da çok net olmadığından bunun üretilmesi için ideolojik faaliyetlere girilir(Hall, 1998a: 46-47). Gerçekten de ulus-devletler çağı geriledikçe Hall’ın “savunmacı dışlamacılık” dediği ya da “saldırgan savunmacılık” denebilecek durum nedeniyle ulus devletlerin, özgürlükler alanında sınırlamalara gidebileceği çok ciddi bir endişedir. Devlet, yaşanan süreçler karşısında, eğer ideolojik dayanakları da varsa, bunu kaybetmemek için daha da içine kapanabilecek, “bizden olmayanların” sayısı gün geçtikçe artacak ve ideolojik kimlik üretimi çabası, sanattan eğitime, medyaya bütün toplumsal yaşamı kuşatabilecektir.

İkinci yol ise, devletin ulusal kimlik ve kültürün sınırlarını daha da genişleterek, önceden dışarıda bıraktığı, dışladığı alt kimlik ve kültürleri de içerecek şekilde daha geniş bir ulusal kimlik ve kültür inşasını denemesidir. Mutlak egemenliğin öngörüldüğü, “dış düşman” ve “öteki”lerin sürekli bir tehdit olarak algılandığı, korkularla ya da güvenlik güdülerıyla daha içe kapanık bir ulusal kimlik ve kültür tanımının yapıldığı soğuk savaş döneminde, farklılıkları da içerebilecek, alt kimliklerin temsiline daha fazla olanak tanıyacak bir ulusal kimlik ve kültür tanımına ulaşmak doğal olarak oldukça zordu. Ama böylesi bir yaklaşıma ulaşabilmek bugün için daha kolay görünmektedir. Bu şekilde bir yol seçilirse toplumsal barışın da önü açılmış ve ulus-altı unsurları da içerecek şekilde yeniden şekillenen ulusal kimlik ve kültür, global kültür siyaseti karşısında daha da

güçlenmiş olur. Böylelikle ulus altı kimlik ve kültürler, ulus-devletlerin baskılarını aşmak, kendi kimliklerini, kültürlerini ifade etmek ve bu yoldaki temel hak ve özgürlüklerini savunmak için başka küresel ilişkilere daha az ihtiyaç duyarlar. Hutton ve Giddens'in yaklaşımı bu konuda izlenmesi gereken tutum ve riskleri göstermesi açısından ilgi çekicidir:

“Son on-yirmi yıldır makul bir toplumun nasıl mümkün olabileceğini öğrendik ya da öğrenmiş olmalıyız. Yerel, ulusal ve küresel olarak iyi bir toplum, devlet, sivil toplum ve piyasa ekonomisi arasında dengeyi sağlayan toplumdur. Bütün bunların sınırları arasında patolojiler vardır ya da olabilir. Devletin çok büyük olduğu bir toplum baskıcı olur. Eğer devlet çok zayıfsa, toplum, istikrarlı bir ekonomik gelişme için de gerekli olan mekanizmaların yönetilmesi sıkıntısı çeker. Sivil toplumun yeterince gelişmediği bir toplumda, bugün Rusya'da olduğu gibi, ne uygun bir hükümet ne de istikrarlı bir ekonomik büyüme olabilir. Bununla birlikte sivil toplum eğer çok güçlü ise, toplum etnik bölünmelere ve kimlik çatışmalarına düşer” (Hutton ve Giddens, 2000: 18).

II- ARAŞTIRMANIN KAPSAM VE METODOLOJİSİ

1) Araştırma Örnekleminin Belirlenmesi

TBMM üyeleri ile yapılan bu anket çalışması, daha geniş kapsamlı bir araştırmanın bir parçasını oluşturmaktadır. Çalışma temel olarak AKP ve CHP'li vekillerin belirlenen sorular doğrultusundaki yaklaşımlarını anlamayı amaçladığından, araştırmanın evreni, AKP ve CHP'lilerden oluşan TBMM üyeleridir. 22. dönem TBMM kompozisyonuna bakıldığında, diğer partilerin Meclis içerisindeki oransal varlıklarının ihmal edilebilir düzeyde oldukları söylenebilir. Araştırma Aralık 2004-Mayıs 2005 tarihleri arasında yapılmıştır.

Araştırmanın örneklem büyüklüğünün tespit edilmesine gelince, bu araştırmada amaç, bölge ve parti bazında tahmin vermek olduğundan maliyet ve işgücü faktörleri de dikkate alınarak 0,01 duyarlılıkla ve 0,95 anlamlılık düzeyi ile $n = [t^2 \cdot (p \cdot q)] / d^2$ formülü kullanılarak örnek hacmi 100 olarak hesaplanmıştır. Bu formülde, n = toplam örnek hacmi, t = 0,95 anlamlılık düzeyinde student-t tablosundaki değer, p = belli özelliğe sahip birimlerin oranı, q = 1- p, d = duyarlık düzeyini göstermektedir. Bu oranın bölgeler bazında dağılımını belirlemek için, ilgili partilerin bölgesel düzeyde çıkardıkları milletvekillerine dayanan bir tabakalı örneklem yöntemi izlenmiştir. Her tabakada tahmini garantilemek için örnek hacminin tabakalara dağıtımını compromise allocation yöntemi ile olmuştur. Dağıtımda kullanılan formül $n = \bar{n} \cdot [K^2 + (1 - K^2) \cdot Mh^2]^{1/2}$ dir. Bu formülasyonda \bar{n} = göze düşen ortalama örnek hacmini, Mh= Tabaka ağırlığının toplam tabaka sayısına etkisini, $Mh = N_h / (N/H) = H \cdot W_h$ 'yi, H= Tabaka sayısını, N_h = Tabakadaki birim sayısını, N= Toplam birim sayısını, W_h = Tabakadaki birimlerin ağırlığını, K^2 = Göreceli önemi, $n_{min} = K \cdot \bar{n}$ en küçük göze düşen örnek hacmini göstermektedir. Bu çalışmada $K=0,75$ ve $\bar{n}=7$ olarak alınmıştır.

Yukarıda belirtilen kriterler ve yöntemlere göre, hangi bölgeden ve partiden kaç sayıda MV ile anket yapılacağı aşağıdaki tabloda belirtilmiştir.

AKP ve CHP'nin Bölgelere Göre MV Dağılımı ve Örneklem Büyüklükleri

Bölgeler	AK Parti		CHP	
	MV Sayısı	Örnek Sayısı	MV Sayısı	Örnek Sayısı
İç Anadolu Bölgesi	70	9	24	6
Ege Bölgesi	38	7	33	7
Marmara Bölgesi	79	9	49	8
Karadeniz Bölgesi	59	8	16	6
Akdeniz Bölgesi	38	7	29	7
Doğu Anadolu Bölgesi	44	7	12	5
Güney D. Anadolu Bölgesi	39	7	13	6
Toplam	367	54	176	45

Oranlar ankete başlanıldığı zamanki vekillerin parti dağılımlarına göre belirlenmiştir. Türkiye’de MV’lerinin parti değiştirmeleri anormal bir durum olmadığı için partilere göre dağılım oranları daha sonra değişmiş olabilir.

Ankette açık ve kapalı uçlu sorular birlikte kullanılmıştır. MV ile ankete başlanılmadan önce, anketin AÜ.SBF öğretim elemanları, bürokratlar ve iş adamlarından oluşan bir grup üzerinde pilot uygulaması yapıldı. Yukarıdaki bölgesel ve partisel kotalar doğrultusunda tespit edilen sayılara ulaşıncaya kadar, rastlantısal yöntemle belirlenen milletvekilleri ile anket yapılmaya devam edildi. Böylelikle yaklaşık 300 vekile anket formu elden verildi. 105 vekilden yanıt alındı ve bu yanıtlardan 99’u değerlendirmeye tabi tutuldu. Makalenin yazıldığı tarihte AK Parti ve CHP’nin toplam MV sayısının 513 (355+158) ve TBMM MV sayısının 546 olduğu düşünülürse, (TBMM, 2005) bu oran ilgili partilerin ve Meclis’in yaklaşık %20’sine tekabül etmektedir. Anketler çoğunlukla bizzat milletvekilleri ile yüz yüze yapıldı ve bu durum gerekli durumlarda ilgili vekile, sorulara ilişkin gerekli açıklama yapma olanağı sağladı. Daha az sayıdaki milletvekili ise anket formunu daha sonra doldurup iade etmeyi tercih etti.

2) Örneklem Demografik Dağılımı

Yukarıdaki yöntem ve metodoloji ile belirlen örneklem demografik, bölgesel, bilinen diller ve kimlik temelindeki dağılımları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Örneklem Demografik bölgesel, dil ve kimlik Özellikleri

	Sayı Geçerli			Sayı Geçerli	
	%			%	
CİNSİYET			BİLİNEREN DİLLER		
Kadın	5	5,1	İngilizce	51	51,5
Erkek	94	94,9	Fransızca	11	11,1
MESLEK					
Bürokrat/Kamu sektörü	16	16,3	Almanca	10	10,1
Özel sektör	35	35,7	Arapça	16	16,2
Öğretim Üyesi,	17	17,3	Kürtçe	18	18,2
Öğretmen, Eğitimci			KİMLİK		

Avukat, Hukukçu	14	14,3	Milliyetçi	4	4,0
Doktor	10	10,2	Muhafazakar	27	27,3
Gazeteci Yazar	4	4,1	Liberal	19	19,2
Diğer	2	2,0	Sol	25	25,3
EĞİTİM					
Ortaöğretim ve Önlisans	13	13,3	Kemalist	13	13,1
Lisans	57	58,2	Muhafazakar Demokrat	13	13,1
Master ve Doktora	18	18,4	Sosyal Demokrat	4	4,0
Doktora üstü	10	10,2			
YAŞ					
35-44	21	21,4			
45-54	50	51,0			
55 ve üzeri	27	27,6	Toplam	99	

(Bundan sonraki analizlerde yukarıdaki dağılımda sayısal olarak 10 ve üzerinde yanıt alınan dağılımlar değerlendirmeye alınacak, 9 ve daha az sayıdaki dağılımlar değerlendirme dışı bırakılacaktır. Aksi belirtilmediği sürece verilerdeki bütün yüzdelik oranlar geçerli yüzdelik oranlardır.)

III- ARAŞTIRMA BULGULARI

İzleyen bölümlerde milletvekillerinin siyasal küreselleşmenin teorik boyutuna ilişkin yaklaşımlarına ve bu tartışmaların Türkiye pratiğindeki uzantılarına dair araştırma bulguları, 1) genel yaklaşımlar ve 2) siyasal küreselleşme ve Türkiye olarak iki alt kategoride incelenecektir. Siyasete ilişkin tartışmalarda her zaman norm-reel ya da teori-pratik örtüşmesi olamayabileceği için, böylesi bir ayırım, teori ve pratik arasındaki farklılıkların gözlemlenebilmesi açısından da gereklidir. Küreselleşme gibi oldukça tartışmalı bir alanda bu farklılaşmanın görülebilmesi olasılığı çok daha yüksektir.

1) Genel Yaklaşımlar

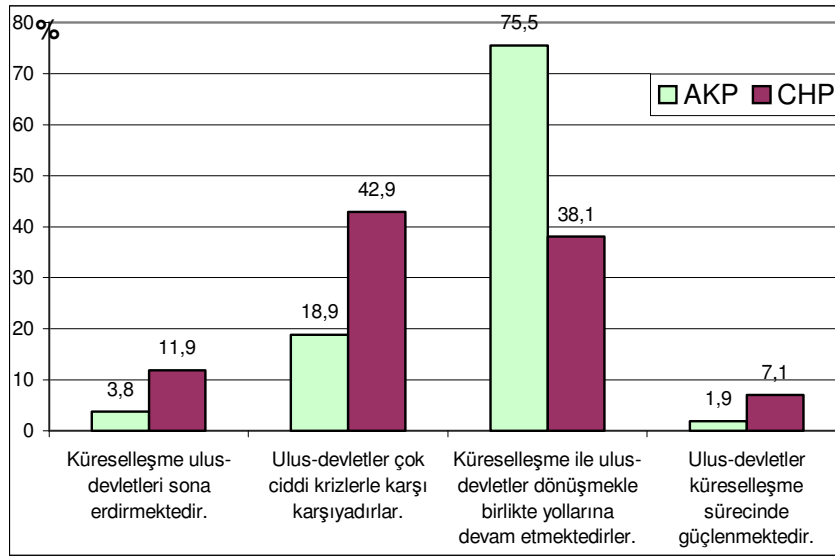
Milletvekillerine öncelikle ulus-devletin geleceğine ilişkin öne sürülen yaklaşımları nasıl değerlendirdikleri; küreselleşme-ulus devlet ilişkisini nasıl yorumladıkları soruldu. Yanıtlar aşağıdaki gibidir:

<i>Küreselleşme ulus-devlet ilişkisine, sizce;</i>	<i>Meclis Genel</i>		<i>Partiniz</i>	
	Sayı	Geçerli %	AKP%	CHP%
Küreselleşme ulus-devletleri sona erdirmektedir.	7	7,4	3,8	11,9
Ulus-devletler çok ciddi krizlerle karşı karşıyadırlar	28	29,5	18,9	42,9
Küreselleşme ile ulus-devletler dönüşmekle birlikte yollarına devam etmektedirler.	56	58,9	75,5	38,1
Ulus-devletler küreselleşme sürecinde güçlenmektedir	4	4,2	1,9	7,1
Toplam	95	100	100	100

Dünya tarihçisi Hobsbawm 21. yüzyılın, politik, ekonomik ya da dilsel temelde artık ulusların ve ulus-devletlerin sınırlarına hapsedilebilecek bir dünya

tarihi olarak yazılamayacağını düşünür. Ona göre milletler ve milli devletler “yeryüzünün milletler üstü temelde yeniden yapılanmasının önünde geri çekilen, direnen, adapte olan, özümşenen ya da yerini kaybeden gruplar olarak görülecektir(Hobsbawm, 1995: 223-224). Tablodan da görülebileceği gibi TBMM üyeleri küreselleşme sürecinde ulus devletin sona ereceği ya da çok ciddi krizlerle karşı karşıya olduğu gibi bir endişeyi ya da Hobsbawm’ın gelecek öngörüsünü paylaşmamaktadırlar. Milletvekilleri %60’a yakın bir oranda küreselleşme sürecinde ulus-devletlerin dönüşmekle birlikte yollarına devam edeceği düşüncesindedirler. Küreselleşme ve ulus-devlet ilişkisinin nasıl şekilleneceğine yönelik görüşlerin partilere göre grafiksel görünümü ise şu şekildedir:

Küreselleşme ulus-devlet ilişkisi & Partiniz

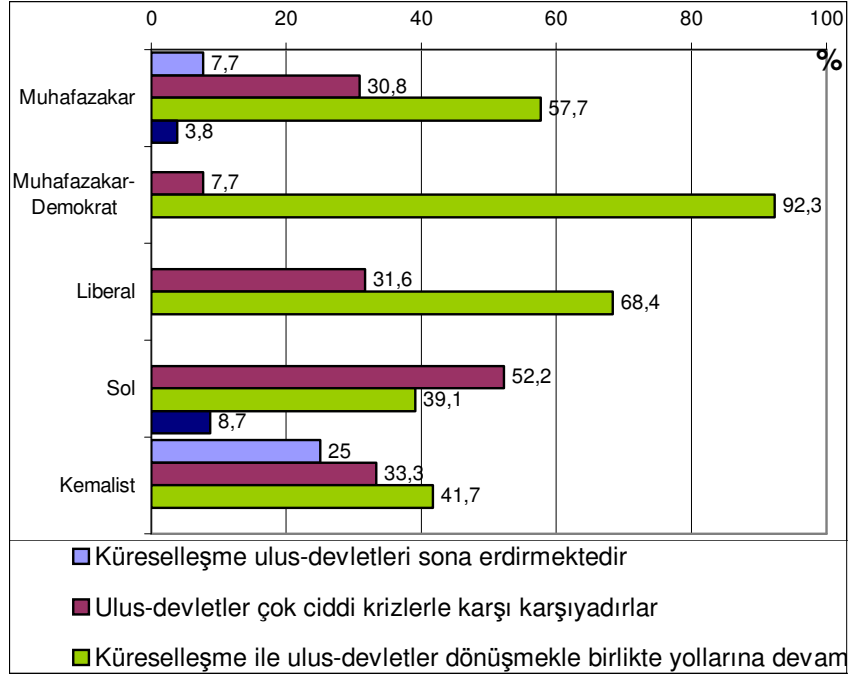
Ak partili milletvekilleri küreselleşmenin ulus-devletleri sona erdirdiği ya da ulus-devletlerin çok ciddi krizlerle karşı karşıya olduğu gibi bir endişeyi sadece %22,7 oranında paylaşırlarken, CHP’li vekillerde bu oran %54,8’e ulaşmaktadır. AKP’li vekiller %75,5 gibi oldukça yüksek bir oranla küreselleşme sürecinde ulus-devletlerin dönüşerek yollarına devam edeceklerini belirtirlerken, CHP’li vekiller küreselleşme-ulus-devlet ilişkisinde ilk sırayı ulus-devletlerin çok ciddi krizlerle karşı karşıya oldukları görüşüne yer vermektedirler.

Demografik dağılımlara bakıldığında, vekillerin mesleki dağılımları, eğitim durumları, seçim bölgeleri ve bildikleri diller bakımından bir farklılaşma dikkati çekmemektedir. Vekiller, bildikleri diller temelinde, bütün dillerde %60’lar ya da daha yüksek oranda küreselleşme ile ulus-devletlerin dönüşerek yollarına devam edeceklerini düşünmektedirler. Yaş dağılımları açısından ise bir farklılaşma göze çarpmaktadır. Küreselleşmenin ulus-devletleri sona erdirdiğini ya da ulus devletleri çok ciddi krizlerle karşı karşıya bıraktığını düşünen 44 yaş ve daha genç milletvekillerinin oranı %20, ve 55 yaş ve üzeri milletvekillerinin oranı %28 iken

45-54 arasındaki yaşlarda bulunan milletvekillerinde bu oran %46,9 ulaşmaktadır. Bu durum “genç” ve “yaşlı” milletvekilleri ile kıyaslandığında “orta kuşak” milletvekillerinin küreselleşme karşısında ulus-devlet açısından daha endişeli oldukları biçiminde değerlendirilebilir.

küreselleşme ve ulus-devlet arasındaki ilişki, milletvekillerinin kendilerini tanımladıkları kimliklere göre de farklılaşmaktadır.

Küreselleşme ulus-devlet ilişkisi & Kendinizi nasıl tanımlarsınız?

Grafikten de anlaşılacağı gibi, milletvekillerinin kendilerini tanımlayış biçimleri ile küreselleşme-ulus-devlet ilişkisine dair görüşleri arasında belirgin ayrımlar bulunmaktadır. “Muhafazakar-demokrat” milletvekillerinin nerede ise tamamı küreselleşme sürecinde ulus-devletlerin dönüşerek yollarına devam edeceğini düşünmektedirler. Bu milletvekillerini %68,4 ile “liberal” ve %57,7 ile “muhafazakar” milletvekilleri izlemektedir. Kendilerini “sol” olarak tanımlayan milletvekilleri ise %52,2 oranında küreselleşme sürecinde ulus-devletlerin çok ciddi krizlerle karşı karşıya olduklarını ifade etmektedirler. Küreselleşmenin ulus-devletleri sonra erdirdiği görüşü ise %25 oranı ile en fazla “Kemalist” vekillerce savunulmaktadır.

Küreselleşme ve ulus-devlet ilişki açısından vekiller kendilerini tanımladıkları aynı kimlik içerisinde de farklılaşmaktadırlar. Ulus-devletlerin alacağı konum açısından en homojen tepki “muhafazakar-demokrat” vekillerce verilmektedir. “Kemalist” milletvekilleri ise küreselleşmenin ulus-devletleri sona

erdireceği, çok ciddi krizlerle karşı karşıya oldukları ve dönüşerek yollarına devam ettikleri yaklaşımlarına birbirlerine yakın oranlarda destek vererek daha heterojen bir tepki vermektedirler. “Kemalist” milletvekillerinin küreselleşme-ulus-devlet ilişkisi bakımından henüz ortak bir konsensüse ulaşmadıkları söylenebilir.

Bir önceki grafiğin yorumlanmasında demografik dağılımlara bakıldığında, vekillerin mesleki dağılımları, eğitim durumları, seçim bölgeleri ve bildikleri diller bakımından, küreselleşme-ulus-devlet ilişkisi bağlamında bir farklılaşmanın göze çarpmadığına değinilmişti. Kürtçe bilen vekiller %64,7 oranında ulus-devletlerin küreselleşme sürecinde dönüşerek ya da güçlenerek yollarına devam edeceklerini düşünmektedirler. Buna karşılık CHP’li, kendilerini “Kemalist” ve “sol” olarak tanımlayan milletvekilleri, diğerlerine göre daha fazla oranda, ulus-devletlerin küreselleşme sürecinde çok ciddi krizlerle karşı karşıya oldukları kaygısını taşımaktadırlar. Bu veriler birlikte okunduğunda, ulus-devlete ilişkin taşınan kaygıların bölgesel ya da etnik temele dayanmadığı, buna karşılık kaygıların kimlik ya da siyasal nedenlerden kaynaklandığı söylenebilir. CHP’li, “sol” ve “Kemalist” milletvekillerinin neden daha fazla kaygı duydukları ise, ulus-devlete yükledikleri anlam ve misyonla izah edilebilir.

Siyasal küreselleşme tartışmalarının en belirgin tartışma alanı ulus-devletin alacağı konumdan sonra, vekillere siyasal küreselleşme tartışmalarında öne çıkan diğer yaklaşımları nasıl değerlendirdikleri soruldu.

<i>Aşağıdaki ifadelere katılıyor musunuz?</i>		<i>Meclis Genel</i>		<i>Parti</i>	
		Sayı	Geçerli %	AKP %	CHP %
<i>Küreselleşme, AB gibi ulus üstü yapılanmaları güçlendirir.</i>	Tamamen Katılıyorum	15	15,8	11,8	20,5
	Katılıyorum	60	63,2	66,7	59,1
	Kararsız	8	8,4	7,8	9,1
	Katılmıyorum	11	11,6	11,8	11,4
	Kesinlikle Katılmıyorum	1	1,1	2,0	
<i>Küreselleşme yerel kimlikleri ve sivil toplum örgütlerini teşvik eder.</i>	Tamamen Katılıyorum	12	12,5	11,1	14,3
	Katılıyorum	41	42,7	50,0	33,3
	Kararsız	14	14,6	13,0	16,7
	Katılmıyorum	22	22,9	22,2	23,8
	Kesinlikle Katılmıyorum	7	7,3	3,7	11,9
<i>Küreselleşme, insan hakları, düşünce ve inanç özgürlüğünü teşvik eder.</i>	Tamamen Katılıyorum	8	8,2	9,3	6,8
	Katılıyorum	51	51,5	61,1	40,9
	Kararsız	17	17,2	11,1	25,0
	Katılmıyorum	20	20,2	16,7	25,0
	Kesinlikle Katılmıyorum	2	2,0	1,9	2,3

<i>Aşağıdaki ifadelere katılıyor musunuz?</i>		<i>Meclis Genel</i>		<i>Parti</i>	
		Sayı	Geçerli %	AKP %	CHP %
<i>Küreselleşme ile bireyler devletler karşısında daha da güçlenmektedir.</i>	Tamamen Katılıyorum	9	9,5	15,4	2,3
	Katılıyorum	51	53,7	61,5	44,2
	Kararsız	14	14,7	11,5	18,6
	Katılmıyorum	17	17,9	9,6	27,9
	Kesinlikle Katılmıyorum	4	4,2	1,9	7,0
<i>Küreselleşme Amerikanlaşmadır.</i>	Tamamen Katılıyorum	4	4,3	3,9	4,9
	Katılıyorum	22	23,9	21,6	26,8
	Kararsız	12	13,0	11,8	14,6
	Katılmıyorum	44	47,8	51,0	43,9
	Kesinlikle Katılmıyorum	10	10,9	11,8	9,8

NAFTA, Uzakdoğu, AB gibi ulus-üstü bölgesel örgütlenmeler nedeni ile küreselleşme karşıtları yaşanan sürecin bölgesel örgütlenmeler olduğunu (Held ve diğerleri, 1999: 10) ve bölgeselleşmenin küreselleşmeyi engellediğini savunurlar. Buna karşılık bölgeselleşmenin küreselleşme sürecinin, küresel çok yönlü ilişkiler ağının bir parçası olduğu söylenebilir. TBMM üyeleri de %80'lere varan bir oranda küreselleşmenin AB gibi ulus-üstü örgütlenmeleri güçlendirdiğini düşünmektedirler. AKP ve CHP milletvekillerinin, yukarıdaki tabloda dile getirilen tezlere ilişkin görüşleri ile kıyaslandığında, küreselleşmenin AB gibi ulus-üstü örgütleri güçlendirdiği tezinde, en fazla birbirlerine oldukça yakın oranda yaklaşımlar sergiledikleri söylenebilir. Bu duruma her iki partinin AB ile ilgili olumlu görüşlerinin de kuşkusuz katkısı vardır.

Küresel düzeydeki artan iletişim ve bilişimin demokrasi ile yönetilen ülkelerin sayılarını arttırdığı ve bu ülkelerdeki ülkelerin demokrasi standartlarının da yükseltilmesine neden olduğu, yerel kimlik ve kültürleri güçlendirdiği söylenebilir. Daha açık bir dünyada, insan haklarına, temel hak ve özgürlüklere yönelik ihlaller, ideolojik, etnik, kültürel, mezhepsel ve dinsel baskılar daha kolaylıkla gözlemlenebilir olacaktır. Kitle iletişim araçları, uydu yayınları, internet aracılığı ile ulusal sınırlar rahatlıkla aşılabildiği için hükümetlerin ya da daha başka mekanizmaların bu tür baskıları gizleyebilmeleri daha zordur. Kuşkusuz bu beklentiler teorik olarak doğru iken, pratiğe ne kadar yansıtacağı güç ilişkileri analizinden bağımsız düşünülemez. Tabloda belirtilen tezlere ilişkin olarak, AKP ve CHP milletvekilleri arasında, küreselleşmenin AB gibi ulus-üstü örgütleri güçlendirdiği tezinde olduğu gibi bir paralellik söz konusu değildir. AK partili vekiller küreselleşmenin yerel kimlikleri ve sivil toplum örgütlerini, insan hakları, düşünce ve inanç özgürlüklerini teşvik eden, bireyleri devletler karşısında güçlendiren bir süreç olduğu tezlerine %70'lere yaklaşan hatta aşan oranlarda destekler verirlerken, CHP'li vekillerin bu tezlere verdikleri destek düzeyi hepsinde %50'lerin altındadır. Bu veriler AK partili vekillerin CHP'li vekillerle kıyaslandığında küreselleşmeye daha yakın durdukları biçiminde de okunabilir.

Amerikan siyasal ve kültürel etkisinin, yaşam biçiminin gezegen düzeyinde yaygınlaşması anlamında kullanılan Amerikanlaşma kavramı ekseninde yürütülen tartışmalar küreselleşme sürecinde yeniden alevlenmiş görünmektedir.

“küreselleşme, Amerikanlaşmayı gizleyen bir isim midir?” sorusuna “evet” yanıtı veren Francis Fukuyama’ya göre, küreselleşme Amerikanlaşma olmak zorundadır. “Bugün dünyanın en gelişmiş kapitalist toplumu Amerika ise ve kurumları piyasa güçlerinin mantıksal gelişimini temsil ediyorsa ve eğer piyasa küreselleşmeyi yönlendiriyorsa, Amerikanlaşmanın küreselleşmeye eşlik etmesi kaçınılmazdır” (Fukuyama 2001: 1-2)². Türk milletvekillerinin Amerikanlaşma tezine destek vermedikleri görülmektedir. Küreselleşmenin Amerikanlaşma olduğu teze katılmayan(katılmayan ve kesinlikle katılmayanlar olarak) AKP’li vekillerin oranı %62,8 ve CHP’lilerin oranı %53,7’dir. Bu teze destek veren milletvekillerinin oranı ise her iki partide de düşük ve birbirine oldukça yakın görünmektedir.

Siyasal küreselleşmeye ilişkin tezlerin farklı temellerdeki dağılımı ise aşağıdaki gibidir:

Siyasal küreselleşme Tezleri & Demografik dağılım

	Küreselleşme yerel kimlikleri ve sivil toplum örgütlerini teşvik eder		Küreselleşme, insan hakları, düşünce ve inanç özgürlüğünü teşvik eder			Küreselleşme ile bireyler devletler karşısında daha da güçlenmektedir			
	Katılıyorrum %	Kararsız %	Katılmıyorum %	Katılıyorrum %	Kararsız %	Katılmıyorum %	Katılıyorrum %	Kararsız %	Katılmıyorum %
MESLEK									
Kamu sektörü	68,8	6,3	25,0	81,3	6,3	12,5	75,0	12,5	12,5
Özel Sektör	53,1	18,8	28,1	67,6	11,8	20,6	63,6	18,2	16,2
Öğr. Üyesi, öğretmen, eğitimci	58,8	11,8	29,4	52,9	29,4	17,6	62,5	18,8	18,8
Avukat/Hukukçu	71,4	7,1	21,4	42,9	21,4	35,7	50,0	7,1	42,9
Doktor	40,0	30,0	30,0	60,0	20,0	20,0	66,7	11,1	22,2
EĞİTİM									
Ortaöğretim/önlisans	40,0	40,0	20,0	66,7	8,3	25,0	58,3	25,0	16,7
Lisans	56,1	14,0	29,8	61,4	15,8	22,8	63,6	10,9	25,5
Master/Doktora	55,6	5,6	38,9	66,7	16,7	16,7	72,2	16,7	11,1
Doktora Üstü	70,0	10,0	20,0	40,0	40,0	20,0	55,6	22,2	22,2
YAŞ									
35-44	47,6	14,3	38,1	66,7	14,3	19,0	71,4	9,5	19,0
45-54	56,3	16,7	27,1	57,1	16,3	26,5	56,3	16,7	27,1
55 ve üzeri	61,5	11,5	26,9	63,0	22,2	14,8	72,0	16,0	12,0
BİLİLEN DİLLER									
İngilizce	49,0	16,3	34,7	60,0	20,0	20,0	66,0	10,6	23,4
Almanca	55,6	11,1	33,3	40,0	20,0	40,0	44,4	33,3	22,2
Fransızca	54,5	18,2	27,3	27,3	27,3	45,5	50,0	30,0	20,0
Arapça	56,3	6,3	37,5	87,5		12,5	75,0	6,3	18,8

² Amerikanlaşma tartışmalarının geniş bir özeti için bkz. Bülbül, 257-263.

Kürtçe	29,5	35,3	35,3	83,3	5,6	11,1	70,6	11,8	17,6
KİMLİK									
Muhafazakar	55,6	11,1	33,3	63,0	18,5	18,5	69,2	15,4	15,4
Muh. Demokrat	76,9	15,4	7,7	84,7	7,7	7,7	100		
Liberal	47,4	10,5	42,1	63,2	10,5	26,3	63,2	10,5	26,3
Sol	48,0	12,0	40,0	48,0	32,0	20,0	41,7	20,8	37,5
Kemalist	36,4	18,2	45,5	50,0	25,0	25,5	25,0	25,0	50,0

Küreselleşmeye ilişkin yukarıda belirtilen tezlere, demografik dağılımların hemen hemen hepsinde %50'nin üzerinde destek verildiği görülmektedir. Tablodaki verilere bilinen diller ve ifade edilen kimlikler açısından bakıldığında, bazı noktalara işaret edilebilir. Kürtçe ve Arapça bilen milletvekillerinin küreselleşmenin yerel kimlikleri ve sivil toplum örgütleri desteklediği yaklaşımında diğer dilleri bilen milletvekillerinden fazlaca farklılaşmadığı, Kürtçe bilen vekillerin bu konuda %35,5 ile en kararsız milletvekilleri olduğu söylenebilir. Buna karşılık, Kürtçe ve Arapça bilen milletvekilleri küreselleşmenin insan haklarını, düşünce ve inanç özgürlüklerini teşvik ettiği, bireyleri devletler karşısında daha da güçlendirdiği tezlerinde diğer dilleri bilen vekillerden hemen farklılaşmakta ve bu tezlere diğer vekillere göre oldukça yüksek oranlarda (%70-87 arası) destek vermektedirler. Bu veriler Kürtçe ve Arapça bilen milletvekillerinin, insan hakları, inanç özgürlüğü ve bireyin devlet karşısındaki konumu gibi konularda daha duyarlı oldukları biçiminde de okunabilir.

Yukarıdaki tabloda belirtilen tezlere, tanımlanan kimlikler açısından bakıldığında, en yüksek destek “muhafazakar-demokrat” milletvekillerince verilmektedir. “Muhafazakar-demokrat” vekillerin bireylerin devletler karşısında daha da güçlendiği tezine %100 oranında destek verirlerken diğer tezleri de %76'nın üzerinde desteklemektedirler. “Muhafazakar-demokrat” vekilleri sırası ile “muhafazakar” ve “liberal milletvekilleri izlemektedir. Tablodaki tezlere genel olarak en düşük destek ise “Kemalist” milletvekillerinden gelmektedir.

2) Siyasal Küreselleşme ve Türkiye

Anket sırasında birlikte sorulmasına rağmen, sağladığı kolaylık açısından siyasal küreselleşmeye ve Türkiye pratiğine ilişkin soruların analizi ayrı ayrı yapılmıştır.

Türkiye’de bazı yazarlar tarafından, küreselleşme sürecinde, özellikle Özal’lı yıllar sonrasında, siyasal ve kültürel yozlaşmanın arttığına dair tezler ileri sürülmektedir. Bu durum aslında gelişen iletişim ve teknolojik gelişmelerle birlikte, diğer başka alanlarda olduğu gibi, yolsuzluklar ve yozlaşma alanınının da daha “görülebilir”, “bilinebilir” olması ile de izah edilebilir. Ama kapalı bir dünyada bu alanlar fazla bilinemeyeceği için yokmuş sanılabilir. TBMM üyelerinin ilgili konudaki görüşleri aşağıdaki gibidir:

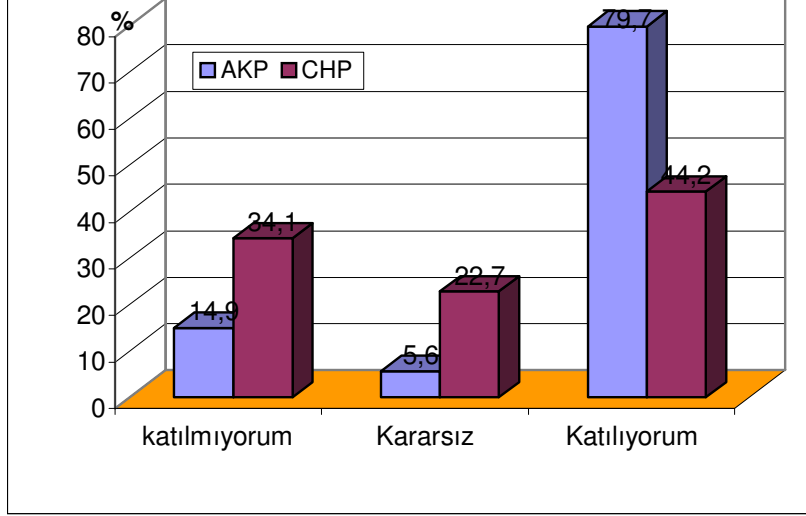
<i>Aşağıdaki ifadelere katılıyor musunuz?</i>		<i>Meclis Genel</i>		<i>Parti</i>	
		Sayı	Geçerli %	AKP %	CHP %
<i>Türkiye’de siyasal ve kültürel yozlaşma küreselleşme ile artmaktadır.</i>	Tamamen Katılıyorum	15	15,3	11,1	20,5
	Katılıyorum	32	32,7	29,6	36,4
	Kararsız	12	12,2	16,7	6,8
	Katılmıyorum	34	34,7	40,7	27,3
	Kesinlikle Katılmıyorum	5	5,1	1,9	9,1
<i>Türkiye’deki demokrasi standardı küreselleşme ile yükselmektedir..</i>	Tamamen Katılıyorum	8	8,2	13,0	2,3
	Katılıyorum	54	55,1	66,7	40,9
	Kararsız	13	13,3	5,6	22,7
	Katılmıyorum	19	19,4	13,0	27,3
	Kesinlikle Katılmıyorum	4	4,1	1,9	6,8

Türkiye’de siyasal ve kültürel yozlaşmanın küreselleşme sürecinde arttığı görüşüne CHP’li vekillerin %56, 9 oranında ve AKP’li vekillerin %40,7 oranında katıldıkları görülmektedir. AK partililerin küreselleşmeye genel olarak olumlu yaklaşmakla birlikte, Türkiye’de, küreselleşme süreci ile kültürel ve siyasal yozlaşmanın artmakta olduğu tezine verdikleri desteğin görece olarak yüksekliği dikkat çekmektedir.

Küreselleşme sürecinde bağımsızlığını kazanarak BM üyesi olan ve demokrasi ile yönetilen ülkelerin sayısının hızla arttığı bilinmektedir. Bununla birlikte, soğuk savaş sonrasında tek kutuplu dünyasında, toplumlarından temsil yetkisi alan siyasal iktidarların uluslararası siyasal ve ekonomik aktörlere karşı ulusal çıkarlarını nasıl koruyabilecekleri ciddi bir sorundur. Strange’e göre bağımsızlık mücadeleleri sonucunda bağımsızlık elde edilirse, yeni devletin kendi toplumları ve ekonomileri üzerinde fazla bir kontrolü olmayacaktır. Strange, “bağımsızlık mücadelelerinin maliyetlerinin daha yüksek bir zaferle sonuçlandığını” ifade eder (Strange, 2000: 148-150). Irak’ın işgalini önlemede sadece uluslararası pek çok sivil toplum örgütleri, gönüllü barış girişimleri değil, BM ve dünyanın önde gelen temel aktörleri de (AB, Fransa, Almanya, Rusya...) etkili olamamıştır. BM’nin devre dışı bırakıldığı, önde gelen temel aktörlerin etkisiz kaldığı böylesi hegemonik bir ortamda, bağımsızlıklarını kazanmış demokratik ülkelerin ulusal çıkarlarını korumak için kendilerine demokratik olarak verilen sorumlulukları ne oranda yerine getirebilecekleri oldukça kuşkuludur. Küresel düzeydeki artan iletişim ve bilişim sadece demokrasi ile yönetilen ülkelerin sayılarını arttırmakla yetinmeyip, demokrasi ile yönetilen ülkelerin demokrasi standartlarının da yükseltilmesine neden olabilir. Bu çerçevede örneğin Taylandlı düşünürler siyasal küreselleşme ile ülkelerinde demokrasi çığasının yükseleceğini ve sivil yönetim üzerindeki askeri otoritenin azalacağını düşünmektedirler. Tayland’lı yargıç Wiwat, 1993’de askeri yönetimle gelen Milli Güvenlik Konseyi’nin, bu süreçte gücünü devam ettiremeyeceğini ifade etmektedir (Komolsiri, 1995: 109)

Türkiye’deki beklentiler açısından bakıldığında, meclis genel dağılımı açısından milletvekillerin %50’den fazlasının küreselleşme sürecinde demokrasi standardının Türkiye’de de yükseleceği görüşünü paylaştıkları görülmektedir. Partisel dağılım açısından ise yine belirgin farklılıklar bulunmaktadır.

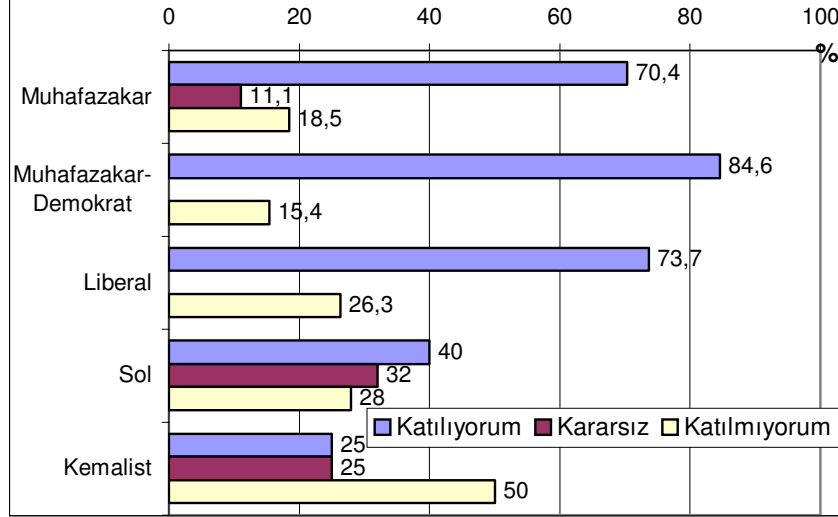
Türkiye'deki demokrasi standardı küreselleşme ile yükselmektedir & Partiniz

AKP'liler %80'lere varan bir oranda küreselleşme süreci ile birlikte Türkiye'de demokrasi standardının yükseleceği beklentisini paylaşırken, CHP'li vekillerde bu oran %50'nin altında kalmaktadır. AKP'li vekillerin daha önce değinilen küreselleşmenin yerel kimlik ve kültürleri, insan haklarını, inanç özgürlüğünü ve bireyleri devletler karşısında daha da güçlendireceği gibi teorik tezlere verdikleri destek düzeyleri ile karşılaştırıldığında, en fazla desteği Türkiye'deki demokrasi standardının küreselleşme ile yükseldiği teze verdikleri gözlenmektedir. CHP'li vekiller ise diğer tezlerle kıyaslandığında, bu teze daha düşük oranda destek vermektedirler.

Türkiye'deki demokrasi standardının küreselleşme ile yükseldiği görüşüne demografik dağılımdaki hemen hemen bütün unsurlarda %50'nin üzerinde destek verilmektedir. Ama yine en belirgin farklılaşma milletvekillerinin kendilerini tanımladıkları kimlikler alanında görülmektedir:

Türkiye'deki demokrasi standardı küreselleşme ile yükselmektedir & Kimlik

Görüldüğü gibi küreselleşme sürecinde Türkiye’de demokrasi standardının yükseldiği görüşü %84,6 ile en fazla muhafazakar-demokrat milletvekillerince benimsenmektedir. Bu milletvekillerini liberal ve muhafazakar milletvekilleri izlemektedir. Kendilerini “sol” ve “Kemalist” olarak tanımlayan milletvekillerinde görüşü destekleyen vekillerin oranı %50’nin altında kalmaktadır. Türkiye’de küreselleşme süreci ile birlikte demokrasi standardının yükseldiği görüşüne, sadece Kemalist milletvekillerinde katılmayanların oranı %50’ye ulaşmaktadır.

TBMM üyelerine ulusal çıkar bağlamında küreselleşmeye ilişkin nasıl bir tutum geliştirilmesi gerektiği de soruldu. Yanıtlar aşağıdaki gibidir:

Küreselleşmeye karşı geliştirilecek genel tutum sizce hangisi olmalıdır?	Meclis Genel %		Partiniz	
	Sayı	Geçerli	AKP%	CHP%
Küreselleşme tamamen reddedilmelidir	3	3,1		6,8
Ulusal çıkarlarla uzlaşmayan alanlarda küreselleşme reddedilmelidir	27	27,6	20,4	36,4
Ulusal çıkarların korunması gözetilmekle birlikte küreselleşmenin gerekleri yerine getirilmelidir.	65	66,3	75,9	54,5
Küreselleşmenin gerekleri tamamen yerine getirilmelidir	3	3,1	3,7	2,3
Toplam	98	100	100	100

Meclis genel dağılımı açısından vekillerin çoğunluğu küreselleşmeye karşı geliştirilecek genel tutumla ilgili olarak “ulusal çıkarların korunması gözetilmekle birlikte küreselleşmenin gerekleri yerine getirilmelidir” yaklaşımını benimsemektedirler. Araştırma kapsamındaki partiler açısından ise, her iki partinin

de, destek düzeyleri farklı olmakla birlikte, bu görüşe %50'nin üzerinde destek verdikleri gözlenmektedir.

Milletvekillere son olarak "Türkiye için küreselleşmenin kendilerine ne ifade ettiği" soruldu. Meclis genelinin ve partilere göre dağılımın oranları aşağıdaki gibidir:

<i>Türkiye için küreselleşme sizce ne ifade eder?</i>	<i>Meclis</i>		<i>Partiniz</i>	
	Sayı	%	AKP %	CHP %
Dışa bağımlılık, sömürgeleşme	26	27,1	7,7	50,0
Dış dünya ile karşılıklı etkileşim	58	60,4	75,0	43,2
Özgürlük ve insan haklarının gelişmesi	12	12,5	17,3	6,8
Toplam	96	100,0	100,0	100,0

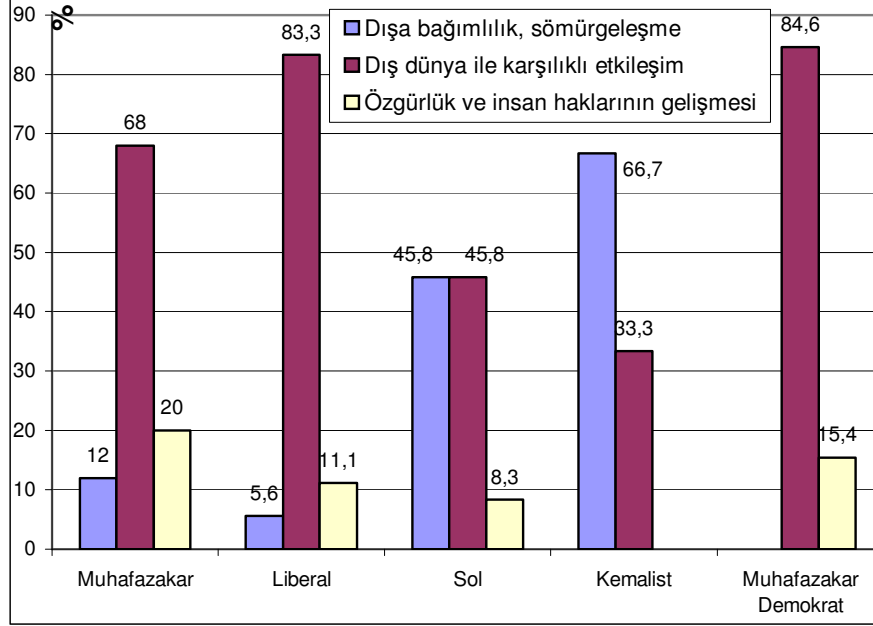
Küreselleşmenin Türkiye için ne ifade ettiği konusunda da görüldüğü gibi partiler arasında belirgin bir farklılaşma vardır. AK partili vekiller, ilk sırada, %75 gibi büyük bir oranla küreselleşmenin kendileri için dış dünya ile karşılıklı etkileşimi ifade ettiğini belirtirlerken, CHP'li vekiller %50 oranında, ilk sırada, küreselleşmenin kendileri için "dışa bağımlılık, sömürgeleşme" anlamına geldiğini belirtmektedirler. AKP'li vekiller ikinci sırada özgürlük ve insan haklarının gelişmesine işaret ederlerken, dışa bağımlılık ve sömürgeleşmeye ancak 3. sırada ve %7,7 oranında yer vermektedirler.

Küreselleşmenin Türkiye için ifade ettiği anlamın demografik dağılımlara göre değişip değişmediğine bakıldığında kimi farklılaşmaların öne çıktığı söylenebilir³. Eğitim düzeyi verilerine bakıldığında "dış dünya ile karşılıklı etkileşim" bağlamında, eğitim düzeyi arttıkça, küreselleşmenin "dış dünya ile karşılıklı etkileşim" olduğunu düşünen milletvekillerinin oranı da artmaktadır. Eğitim düzeyi ile "Dışa bağımlılık ve sömürgeleşme" olarak değerlendirme arasında ise kısmen tersine bir ilişki vardır denebilir.

Küreselleşmenin Türkiye için en ifade ettiğinin kimliklere göre dağılımında belirgin bir farklılaşma gözlenmektedir.

³ Demografik dağılımlar temelinde farklılaşmaları gösteren tabloya, çalışmanın uzamaması açısından yer verilmeyecektir. Burada ilgili tablodan öne çıkan bazı analizlere değinilecektir.

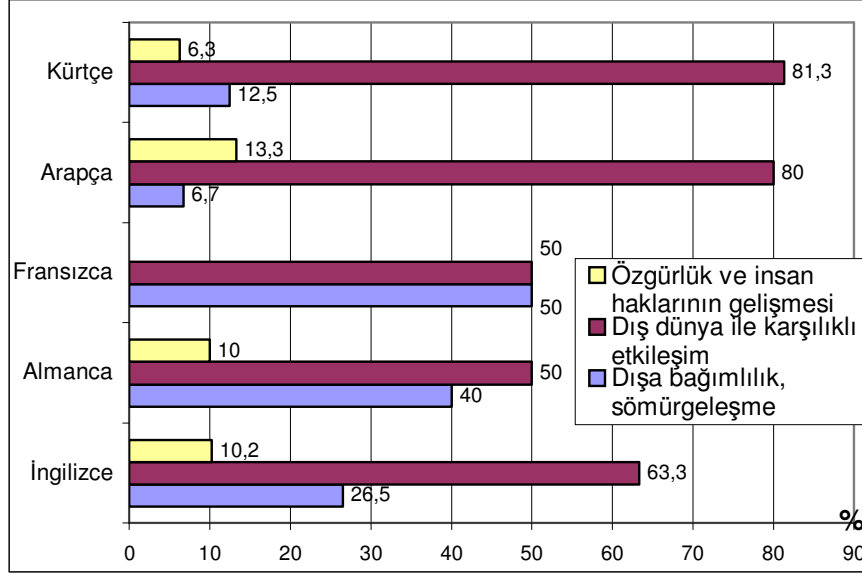
Küreselleşme Türkiye için sizce ne ifade eder? & Kendinizi nasıl tanımlarsınız?

Grafikten de izlenebileceği gibi, kendilerini muhafazakar demokrat ve liberal olarak tanımlayan milletvekilleri, %80'i aşan bir oranda küreselleşmenin Türkiye için dış dünya ile karşılıklı etkileşim olduğunu düşünmektedirler. "Muhafazakar" milletvekillerinde bu oran biraz daha düşük düzeydedir (%68). Küreselleşmenin Türkiye için dışa bağımlılık ve sömürgeleşmenin bir ifadesi olduğu görüşü ise %66,7 oranı ile en fazla "Kemalist" milletvekillerince dile getirilmektedir. "Kemalist" milletvekillerince, ayrıca, küreselleşmenin Türkiye için özgürlük ve insan haklarının gelişmesi anlamına geldiği hiç düşünülmemektedir. Kendilerini "sol" olarak tanımlayan milletvekilleri ise küreselleşmenin Türkiye için dışa bağımlılık ve sömürgeleşme ve dış dünya ile karşılıklı etkileşim olduğu ifadelerini %45,8 oranı ile eşit düzeyde paylaşmaktadırlar. Görüldüğü gibi "muhafazakar demokrat" milletvekilleri muhafazakarlardan daha yüksek oranda küreselleşmenin Türkiye için dış dünya ile karşılıklı etkileşim olduğunu; "Kemalist" milletvekilleri ise, kendilerini "sol" olarak tanımlayan milletvekillerinden daha yüksek oranda küreselleşmenin dışa bağımlılık ve sömürgeleşme olduğunu düşünmektedirler.

Bilinen diller ile küreselleşmenin Türkiye için ne ifade ettiği arasında bir ilişki olup olmadığına gelince; aşağıdaki veriler böyle bir ilişkinin gözlemlenebileceğini ifade etmektedir.

Küreselleşme Türkiye için sizce ne ifade eder? & Bildiğiniz diller

Farklı oranlarda olmakla birlikte, vekiller, bildikleri diller temelinde, Türkiye için küreselleşmenin dış dünya ile karşılıklı etkileşim olduğu görüşüne ilk sırada yer vermektedirler. Bununla birlikte küreselleşmenin dış dünya ile karşılıklı etkileşim olduğu görüşü en fazla, %80'ler düzeyinde Kürtçe ve Arapça bilen milletvekillerince paylaşılmaktadır. Küreselleşmenin Türkiye için dışa bağımlılık ve sömürgeleşme olduğu görüşü de en düşük desteği, diğer dilleri bilen vekillerle kıyaslandığında, Kürtçe ve Arapça bilen milletvekillerinden almaktadırlar. Fransızca, İngilizce ve Almanca gibi Batı dillerini bilen milletvekilleri ile kıyaslandığında, Kürtçe ve Arapça gibi doğu dillerini bilen milletvekillerinin Türkiye bağlamında küreselleşmenin dışa bağımlılık ve sömürgeleşme olmadığını daha yüksek oranda ifade etmeleri ilginçtir. Kuşkusuz bu durumun, Türkiye'deki yaşanan iç gelişmelerden, siyasal ve toplumsal olaylardan ve siyasal sistemden bağımsız olarak değerlendirilmesi düşünülemez.

IV SONUÇLAR VE GENEL DEĞERLENDİRME

Bu araştırmada, TBMM üyelerinin siyasal küreselleşme tartışmalarının odak noktası ulus-devleti ve ulusallığın farklı boyutlarına ilişkin kuramsal yaklaşımları reel yansımaları ile birlikte nasıl değerlendirdikleri üzerinde duruldu.

Öncelikle, TBMM üyelerinin ulus-devletin geleceğine ilişkin beklentilerinin, Ohmae, Bamyeh, Slaughter, Appadurai gibi düşünürlerin vurguladıkları şekilde ulus-devletin ve ulusallığın artık anlamını kaybettiği ya da Bauman'ın ifade ettiği gibi ulus-devletlerin birer "yerel polis karakolları" veya Hirt ve Thamson'un eleştirdiği biçimde kalite ve fiyata göre tercih edilecek hizmetleri sunan "yerel otoriteler" ya da "belediyeler" oldukları/olacakları gibi görüşleri hiç de paylaşmadıkları açıklıkla görülmektedir. Araştırma kapsamındaki vekillerin yaklaşık

%60'ı küreselleşmenin ulus-devletleri sona erdirdiği ya da ulus-devletlerin çok ciddi krizlerle karşı karşıya oldukları gibi bir görüşü değil, "ulus-devletlerin küreselleşme sürecinde dönüşmekle birlikte yollarına devam ettikleri" düşüncesini desteklemektedirler.

Ulus-devlet ve ulusallığın farklı boyutlarına ilişkin araştırma kapsamındaki iki partiden, AKP ve CHP'den milletvekillerinin yaklaşımlarının genellikle birbirinden farklı olduğu söylenebilir. Ulus-devlet ve ulusallığın farklı boyutları (ulusal kimlik, ulusal çıkar ...) açısından AK partili vekiller küreselleşmeye daha yakın dururlarken, CHP'li vekillerin AKP'lilere göre küreselleşme karşısında ulus-devlet ve ulusallığa ilişkin daha kaygılı oldukları söylenebilir. AKP'li vekillerin küreselleşme ve ulus-devlet ilişkisi açısından %75,5 oranında ulus-devletlerin dönüşmekle birlikte yollarına devam ettikleri görüşüne karşılık CHP'li vekillerin bu görüşe %38,1 oranında destek vermeleri, AKP'li vekillerin %80'lere varan bir oranda Türkiye'de demokrasi standardının küreselleşme ile yükseldiği görüşüne karşılık CHP'lilerin bu görüşü %44,2 oranında desteklemeleri ve AK partililerin küreselleşmenin Türkiye için ifade ettiği anlam bakımından ilk sıraya %75 oranı ile "dış dünya ile karşılıklı etkileşim"i koymalarına karşılık CHP'li vekillerin ilk sırada %50 oranı ile küreselleşmenin Türkiye için "dışa bağımlılık sömürgeleşme" anlamına geldiğini düşünmeleri bu durumun örnekleri olarak görülebilir. Bu farklılaşma, küreselleşmenin yerel kimlikleri, sivil toplum örgütlerini, insan hakları, düşünce ve inanç özgürlüğü ve bireyleri devletler karşısında daha da güçlendirdiği gibi siyasal küreselleşme bağlamında dile getirilen tezlere her iki partinin verdikleri tepkilerde de gözlemlenebilir.

Milletvekillerinin, partisel dağılımın dışında, kendilerini tanımladıkları kimlikler açısından da farklılaştıkları bu araştırma sırasında dikkat çeken bir başka bulgudur. ulus-devlet ve siyasal alana ilişkin dile getirilen ve küreselleşmeye olumlu yaklaşan tezlere "muhafazakar-demokrat" milletvekillerinin, genel olarak, diğerlerine göre çok daha fazla destek verdikleri görülmektedir. Buna karşılık bu tezlere en düşük destek ya da karşıtlık "Kemalist" milletvekillerinden gelmektedir. "Muhafazakar demokrat" milletvekilleri %92,3 oranında ulus-devletlerin küreselleşme sürecinde dönüşmekle birlikte yollarına devam edeceklerini öngörürlerken ve küreselleşmenin ulus-devletleri sona erdireceğini hiç düşünmezlerken, "Kemalist" milletvekilleri ulus-devletlerin dönüşerek yollarına devam edecekleri görüşüne %41,7 ve küreselleşmenin ulus-devletleri sona erdireceği görüşüne %25 oranında destek vermektedirler. Küreselleşme sürecinde Türkiye'deki demokrasi standardının yükselmekte olduğu görüşüne verilen tepkiler de vekillerin kendilerini tanımladıkları kimliklere göre farklılaşmaktadır. Kendilerini "sol" ve "Kemalist" olarak tanımlayan milletvekillerinin ulus-devlet ve ulusal sınırlar içerisinde küreselleşmenin yaratabileceği potansiyel etkiler bakımından daha endişeli ve bu bağlamda tepkili bir yaklaşım içerisinde olmaları bu milletvekillerinin ulus-devlete, siyasal sisteme yükledikleri anlam ve misyonla izah edilebilir.

Bildikleri diller bakımından, milletvekillerinin ulus-devlet ve siyasal alana ilişkin dile getirilen kimi tezler açısından farklılaştığı kimi tezler açısından ise örtüştüğü gözlenmektedir. Kürtçe ve Arapça bilen milletvekilleri, ulus-devletin yok olacağı ya da ciddi krizlerle karşı karşıya oldukları gibi tezlerde ve küreselleşmenin yerel kimlikleri ve sivil toplum örgütleri desteklediği yaklaşımında diğer dilleri bilen milletvekillerinden fazlaca farklılaşmadığı, Kürtçe bilen vekillerin bu konuda %35,5

ile en kararsız milletvekilleri olduğu söylenebilir. Buna karşılık, Kürtçe ve Arapça bilen milletvekilleri küreselleşmenin insan haklarını, düşünce ve inanç özgürlüklerini teşvik ettiği, bireyleri devletler karşısında daha da güçlendirdiği tezlerinde diğer dilleri bilen vekillerden hemen farklılaşmakta ve bu tezlere diğer vekillere göre oldukça yüksek oranlarda (%70-87 arası) destek vermektedirler. Bu veriler Kürtçe ve Arapça bilen milletvekillerinin, insan hakları, inanç özgürlüğü ve bireyin devlet karşısındaki konumu gibi konularda daha duyarlı oldukları biçiminde de okunabilir. Bu milletvekilleri küreselleşme sürecinde ulus-devletin olumsuz etkileneyeceği gibi bir kaygı taşımamakta ya da böylesi bir beklenti ya da arzu içerisinde olmamakla birlikte, ilgili veriler, bu milletvekillerinin, küreselleşme sürecinde, insan hakları, inanç özgürlüğü ve bireylerin devlet karşısındaki pozisyonları açısından bir iyileşme beklentisi içerisinde oldukları biçiminde de okunabilir.

Demografik dağılımlara bakıldığında, vekillerin mesleki dağılımları, eğitim durumları, seçim bölgeleri ve bildikleri diller bakımından, küreselleşme-ulus-devlet ilişkisi bağlamında bir farklılaşmanın göze çarpmamaktadır. Kürtçe bilen vekiller %64,7 oranında ulus-devletlerin küreselleşme sürecinde dönüşerek ya da güçlenerek yollarına devam edeceklerini düşünmektedirler. Buna karşılık CHP’li, kendilerini “Kemalist” ve “sol” olarak tanımlayan milletvekilleri, diğerlerine göre daha fazla oranda, ulus-devletlerin küreselleşme sürecinde çok ciddi krizlerle karşı karşıya oldukları kaygısını taşımaktadırlar. Bu veriler birlikte okunduğunda, ulus-devlete ilişkin taşınan kaygıların bölgesel ya da etnik temele dayanmadığı, buna karşılık kaygıların kimlik ya da siyasal nedenlerden kaynaklandığı söylenebilir.

Araştırma sırasında ortaya çıkan bir başka bulgu da, AK parti içerisinde, kendilerini muhafazakar ve muhafazakar-demokrat olarak tanımlayan milletvekilleri arasındaki ayrışmadır. Muhafazakar demokrat milletvekilleri muhafazakar milletvekillerine göre ulus-devlet ve siyasal küreselleşme alanında ileri sürülen tezlere daha olumlu bir yaklaşım sergilemektedirler. Hatta muhafazakar demokrat milletvekillerinin, araştırma kapsamındaki siyasal küreselleşme konularında, kendilerini liberal olarak tanımlayan milletvekillerinden daha olumlu bir tutum içerisinde oldukları söylenebilir. Siyasal küreselleşmeye ilişkin gösterdikleri tutumları açısından sıralamak gerekirse, olumludan olumsuzaya doğru sıralama, “Muhafazakar-demokrat”, “Liberal”, “Muhafazakar”, “Sol” ve “Kemalist” milletvekilleri biçiminde yapılabilir.

KAYNAKLAR

- Ağaoğulları, Mehmet Ali; Köker, Levet, 1996, **İmparatorluktan Tanrı Devletine**, Ankara: İmge Kitabevi.
- Anderson, Benedict, 1993, **Hayali Cemaatler-Milliyetçiliğin Kökenleri ve Yayılması**, Çev: İskender Savaşır, Ankara: Metis Yayınları.
- Axford, Barrie, 1995, **The Global System, Economics, Politics and Culture**, Cambridge: Polity Press.
- Appadurai, Arjun, 1996, **Modernity at Large, Cultural Dimensions of Globalization**, Minneapolis, London: University of Minnesota Press.

- Baban, Feyzi, 1999, **Public Sphere, National Identity and Globalization: Reflections on Turkey's Uneasy Modernization**, Doktora Tezi, Department of Political Science, Ottawa/Ontario: Carleton University.
- Bamyeh, Mohammed A., 2000, **The Ends of Globalization**, Minneapolis, London: University of Minnesota Press.
- Bauman, Zygmunt, 1999, **Küreselleşme, Toplumsal Sonuçları**, Çev: Abdullah Yılmaz, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Bülbül, Kudret, 2004, Küreselleşme, Kültür ve Siyaset: Türk Düşünsel ve Siyasal Yaşamında Küreselleşme yaklaşımları, Yayınlanmamış Doktora Tezi. A.Ü. SBE.
- Doering, Detmar, 1996, "Yeni Politik Kavramlar Olarak Küreselleşme ve Yerelleşme", **Liberal Düşünce**, Sayı 3.
- Drucker, Peter F., 1993, **Kapitalist Ötesi Toplum**, Çev.: Belkıs Çorakçı, İstanbul: İnkılap Kitabevi.
- Featherstone, Mike, 1995, **Undoing Culture, Globalization, Postmodernism and Identity**, London: Sage Publications.
- Friedman, Thomas L., 2000, **The Lexus and the Olive Tree, Understanding Globalization**, Anchor Books, New York.
- Fukuyama, Francis, 2001, "Economic Globalization and Culture-A Discussion with Dr. Francis Fukuyama", <http://www.ml.com/woml/forum/global.htm> (Erişim tarihi: 28/01/2001).
- Gellner, Ernest, 1992, **Uluslar ve Ulusçuluk**, Çev: Büşra Erşanlı Bahar, Günay Göksu Özdoğan, İstanbul: İnsan Yayınları.
- Hall, Stuart, 1998a, "Yerel ve Küresel: Küreselleşme ve Etniklik". **Kültür, Küreselleşme ve Dünya-Sistemi** içinde. Der.: Anthony D. King. Çev: Gülcan Seçkin, Ümit Hüsrev Yolsal. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Hall, Stuart, 1998b, "Eski ve Kimlikler, Eski ve Yeni Etnikler", **Kültür, Küreselleşme ve Dünya-Sistemi** içinde, Der.: Anthony D. King, Çev: Gülcan Seçkin, Ümit Hüsrev Yolsal, Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Held, David; McGrew, Anthony; Goldblatt, David; Perraton, Jonathan, 1999, **Global Transformations, Politics, Economics and Culture**, Stanford: Stanford University Press.
- Hirst, Paul ve Thompson Graham, 1998, **Küreselleşme Sorguluyor**, Çev: Çağla Erdem ve Elif Yücel, Ankara: Dost Kitabevi.
- Hobsbawm, E. J., 1995, **1780'den Günümüze Milletler ve Milliyetçilik**, Çev: Osman Akinhay, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Holton, Robert J., 1998, **Globalization and the Nation State**, London: Mcmillan Press; New York: St. Martin's Press Inc.
- Hutton, Will; Giddens, Anthony, 2000, "Anthony Giddens and Will Hutton in Conversation" in **Global Capitalism**, Eds. Anthony Giddens and Will Hutton, New York: The New Press.
- Kloos, Peter, 2000, "The Dialectic of Globalization and Localization" **The Ends of Globalization** içinde, Ed.: Don Kalp, Marco van der Land, Richard Staring... New York, Oxford. ...: Rowman&Littlefield Publishers, Inc.

- Komolsiri, Chakarın, 1995, **Globalization, and Local Voices: Globalists, Fusionists, and Resisters Among Thai Intellectual-Elites**, Doktora Tezi, Political Science in Graduate school of the State University of New York.
- Koorevaar, Jolanda, 2003, "The Dynamics of Globalization" <http://www.xs4all.nl/~koorevaa/html/dynamic.html> Erişim: 11/7/2003
- Lechner, Frank J.; Boli, John, (Ed), 2000, **The Globalization Reader**, Malden, Oxford: Blackwell Publishers.
- Luke, Timothy W., 1995, "New World Order or Neo-World Orders: Power, Politics and Ideology in Informationalizing Glocalities" " in **Global Modernities**, Eds: Mike Featherstone, Scott Lash, Roland Robertson, Sage Publications: London, New Delhi, Thousand Oaks.
- Ohmae, Kenichi, 1996, **Ulus-Devletin Sonu, Bölgesel Ekonomilerin Yükselişi**, Çev: Zülfü Dicleli, İstanbul: Türk Henkel Dergisi Yayınları.
- Renan, Ernest, 1996, "What is A Nation" **Nationalism in Europe, 1815 to the Present** içinde, Ed.: Stuart Woolf, London, New York: Routledge.
- Sassen, Saskia, 1998, **Globalization and Its Discontents**, New York: The New Press.
- Sassen, Saskia, 2000, "The State and the New Geography of Power", **The Ends of Globalization**, Eds: Don Kalp, Marco van der Land, Richard Staring... New York, Oxford. ...: Rowman&Littlefield Publishers, Inc.
- Slaughter, Anne-marie, 2000, "The Real New World Order" **21 Debated Issues in World Politics** içinde, Ed: Gregory M. Scott, Randall s. Joner Jr., Louis S. Furmanski, New Jersey: Prentice-Hall Inc.
- Smith, Anthony D., 1994, **Milli Kimlik**, Çev: Bahadır Sina Şener, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Stopford, John, 2000, "States and Firms: A Race to Accumulate Resources", **Global and European Policy? Organizations, Policies, Contexts**, Ed.: Henri Goverde, Aldershot, Burlington, Singopore, Sydney: Ashgate.
- Strange, Susan, 2000, "The Declining Authority of States", **The Global Transformations Reader** içinde, Ed.: David Held, Anthony McGrew, Malden/USA: Polity Press.
- Suter, Keith, 2000, **In Defense of Globalization**, Sydney: UNSN Press.
- Wallerstein Immanuel, 1998, "Ulusal ve Evrensel: Dünya Kültürü Diye Birşey Olabilir mi? **Kültür, Küreselleşme ve Dünya-Sistemi** içinde, Der.: Anthony D. King, Çev: Gülcan Seçkin, Ümit Hüsrev Yolsal, Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Waters, M, 1995, **Globalization**, London, New York: Routledge.
- Yergin, Daniel ve Stanislaw, Joseph, 2000, "The Commanding Heights: The Battle Between Government and the Marketplace that is Remaking the Modern World" **The Globalization Reader** içinde, Ed.: Frank J. Lechner, John Boli, Oxford, Malden: Blackwell.